

INFORMATIKA O'QITISH METODIKASI

Sabitova Ziyne

Annotatsiya: Zamonaviy jamiyat taraqqiyotida axborot texnologiyalari doimiy ravishda markaziy o'rin egallab bormoqda. Asrimizni “axborot asri” deb atashimiz bejiz emas. Chunki har bir soha, kundalik hayotimiz, ishlab chiqarish, ta'lim va boshqa turmush jabhalarida zamonaviy texnologiyalarning ahamiyati ortib bormoqda. Shu sababli ta'lim tizimida, ayniqsa, informatika fanini o'qitish va o'zlashtirish muhim va dolzarb masalaga aylandi.

Kalit so'zlar: informatika, o'qitish metodikasi, ta'lim texnologiyalari, dasturlash, axborot savodxonligi, pedagogik yondashuv, amaliy mashg'ulotlar, interfaol usullar, o'quvchilar kompetensiyasi, dars samaradorligi.

Informatika o'qitish metodikasi — bu informatika fanining mazmunini, texnik va pedagogik usullarini, o'qitish vositalarini, usullari va shakllarini, hamda o'quvchilarda zamonaviy bilim va ko'nikmalarni shakllantirishni o'rganadigan soha hisoblanadi. Bugungi kunda informatika darslarida o'qitish mazmuni va shaklini takomillashtirish, o'quvchilarga chuqur va mustahkam bilim berish, ularni qo'llash malakasini oshirish hamda axloqiy tarbiya berish asosiy vazifalardan biri sifatida qaraladi. Son-sanoqsiz soha vakillari nazarida informatika — har qanday kasb egasiga zaruriy bilimlar majmuasini ta'minlaydigan muhim fan. Shu sababli, informatika o'qitish metodikasini yanada rivojlantirish, yangi o'qitish texnologiyalarini joriy qilish va dars samaradorligini oshirish uchun zamonaviy pedagogik metodlar asosida shakllantirish lozim. Informatika o'qitish metodikasi asosan quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi: mazmun va o'quv materialini tanlash, o'qitish texnologiyalari va metodlarini belgilash, o'quvchilarning mustaqil ishlashiga yo'naltirish, nazorat va baholash tartibini tashkil qilish, hamda o'quv dasturlarini takomillashtirish. Informatika o'qitish jarayonida an'anaviy va zamonaviy pedagogik metodlarni uyg'unlashtirish, darslarda ko'proq interfaol usullar va amaliy mashg'ulotlarni joriy qilish, o'quvchilarning mustaqil fikrlash salohiyatini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Masalan, o'qituvchi

tomonidan darsni mavhum va quruq nazariyaga asoslab o'tkazishdan ko'ra, real hayotiy misollarni, turli ko'rgazmali materiallar va dasturiy vositalarni jalb qilish, o'quvchilarda amaliy bilimlarni shakllantirishda muhim rol tutadi. Hozirgi kunda axborot texnologiyalari asoslari, dasturlash asoslari, algoritmik tafakkur, kompyuter savodxonligi, ofis dasturlaridan foydalanish va boshqa yo'nalishlar informatikaning o'ziga xos va ajralmas qismi bo'lib, uni o'qitishda turli xil yondashuvlar, zamonaviy texnologiyalar asosiy asos qilib olinadi [1].

O'qituvchi, eng avvalo, informatika fanining mazmun-mohiyatini chuqur anglab yetmog'i, asosiy konsepsiyalar, zamonaviy dasturiy platformalar, axborot xavfsizligi, tarmoq texnologiyalari, sun'iy intellekt va boshqa ilg'or yo'nalishlar bo'yicha izchil va tizimli bilimga ega bo'lishi kerak. O'qituvchi bu bilimlarni o'quvchilarga lo'nda, ravon va tushunarli tilda yetkazishga harakat qilishi, ularni o'qitishda yangi yondashuvlar, innovatsion texnologiyalardan oqilona foydalanishi maqsadga muvofiq. Darslarni samarali o'tkazishda o'qitish metodikasining yana bir muhim jihati — interfaol o'qitish usullaridan hamda amaliy mashg'ulotlardan keng foydalanishdir. Amaliy harakatlarsiz informatika darslarini to'liq o'zlashtirish qiyin bo'ladi. Masalan, kompyuter laboratoriyasida, multimedia sinflarida, turli elektron platformalarda mashg'ulotlar o'tkazilishi, o'quvchilarning mustaqil ishlashiga keng imkoniyat yaratish maqsadga muvofiq bo'ladi. Bugungi kunda ko'plab zamonaviy elektron darslik va platformalar, o'qituvchilar uchun metodik qo'llanmalar mavjud. Dars jarayonida vizual materiallardan — audio, video, animatsiyalar, elektron devoriy gazeta, multimedia resurslardan, test va viktorina shaklidagi interaktiv mashg'ulotlardan samarali foydalanilmoqda. Bundan tashqari, informatika darslarida o'quvchilarning faoliyatini guruhlarda tashkil qilish, loyiha ishlariga jalb etish, ularni kichik-kichik guruhlarga bo'lib mavzu ustida mustaqil ishlashlariga yo'naltirish juda katta ahamiyat kasb etadi. Bu o'quvchilarda nafaqat professional, balki kommunikativ kompetensiyalarni ham shakllantiradi. Informatika o'qitishda loyiha-uslubidan foydalanish, masalan, biror mavzuga oid dasturiy mahsulot ishlab chiqish, internet asoslarini o'rganish, ofis dasturlarida hujjat tayyorlash, grafik yoki prezentatsiya

yaratish, zamonaviy veb-texnologiyalarga oid loyiha qilish shakllari o'quvchilar bilimini chuqurlashtirishga va mustahkamlashga sabab bo'ladi [2].

Zamonaviy informatika darslari uchun eng muhim ustuvor vazifa — o'quvchilarni zamonaviy axborot muhiti talablari asosida kompetent shaxs sifatida shakllantirishdir. O'qituvchidan oldin katta mas'uliyat talab qilinadi: u o'zining kasbiy tayyorgarligini, zamon bilan hamnafas ravishda muntazam yangilab borishi, yangi dasturiy mahsulotlarni o'rganishi, darslarda texnologik va pedagogik yondashuvlarni uyg'unlashtirishi hamda individ yakka va guruhli ishlashni birlashtira olishi zarur. Odatda, yoshlar o'zlari uchun yangi bilim va ko'nikmalarni amaliy faoliyat orqali tezroq o'zlashtiradilar. Shu sababli informatika darslarida ko'proq amaliy mashqlar, loyiha ishlariga asoslangan interfaol metodlarni qo'llash o'quvchilarni faol va mustaqil faoliyat olib borishga undaydi. Vaziyatli topshiriqlar, testlar va keyslarni yechishda o'quvchilar o'z bilimlarini chuqurlashtirishadi va mustaqillik, ijodiyot, tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Darsda har bir o'quvchining qiziqishini va imkoniyatini inobatga olish zarur. Chunki informatika fani keng qamrovli va dinamik rivojlanayotgan soha bo'lgani sababli dars metodikasini va resurslarni doimiy takomillashtirib borish, o'quvchilarda axborot madaniyati va raqamli savodxonlikni shakllantirish ustuvor hisoblanadi [3].

Ta'lim jarayonida informatika faniga oid tushunchalar, zamonaviy dasturlar va axborot texnologiyalari imkoniyatlaridan samarali foydalanish, o'quvchilarni mustaqil ishlashga, yangi bilimlarni izlanuvchanlik bilan o'rganishga va hayotda amalda qo'llashga o'rgatish o'qitish metodikasining asosiy maqsadlaridan biridir. O'qituvchi o'z darsida turli interfaol metodlardan – suhbat, bahs-munozara, test va tajriba namoyishi, “aql charxi”, guruhli va individual ishlash, loyiha ishlari, roliklar, taqdimotlar va boshqalardan foydalanib darslarni nafaqat oson o'zlashtiriladigan, balki qiziqarli ham qiladi. Dars davomida har bir o'quvchiga individual yondashuv, shuningdek, umumiy guruhlardagi ko'nikmalar ham rivojlantiriladi. Davlat standartlariga muvofiq informatika darslari uchun yaratilgan zamonaviy o'quv dasturlari, o'quv rejasi, metodik qo'llanmalar, elektron platformalar va test

topshiriqlari dars jarayonini osonlashtirish va interaktiv qilish uchun xizmat qiladi. Informatika darslarida o'quvchilarning faol ishtiroki, ularning savodxonligi, axborot resurslari bilan ishlash ko'nikmalari, dasturlash asoslari va amaliy masalalarni yechish bo'yicha bilim va malakalari izchil rivojlanadi. O'qituvchi uchun har bir dars oldidan aniq maqsad va vazifalarni belgilash, zamonaviy o'quv adabiyotlaridan muntazam foydalanish, yangi pedagogik va axborot texnologiyalarini doimiy o'rganish, amaliy mashg'ulotlar va interaktiv yondashuvlarni joriy etish bugungi informatika o'qitish metodikasining asosiy talablaridan biri bo'lib qolmoqda. Shuningdek, informatika faniga oid yangi kurslarni, zamonaviy loyihalarni va raqamli resurslarni o'quvchilar uchun qiziqarli va manfaatli tarzda yetkazish orqali ularning o'z ustida mustaqil ishlash malakasini oshirish mumkin. Asosiysi, informatika fanini tabiatini chuqur anglash, uning ijtimoiy-hayotiy ahamiyatini o'quvchilarga yetkazish hamda axborot jamiyatining bugungi va ertangi yoshlari uchun zarur kompetensiyalarni shakllantirish informatika darslari orqali amalga oshiriladi. Informatika fani orqali o'quvchilarda ijodiy va tanqidiy fikrlash, mustaqil ishlash ko'nikmalari, axborotlarni to'g'ri tahlil qilish va zamonaviy axborot muhiti bilan samarali muloqotda bo'lish malakalari shakllanadi [4].

Bundan tashqari, informatika o'qitish metodikasini muntazam ravishda rivojlantirish, zamonaviy talablarni inobatga olish, yuqori sifatli didaktik materiallar va ilg'or texnologiyalarni tatbiq qilish orqali o'quvchilarning axborot savodxonligini yanada mustahkamlash mumkin. Bugungi o'quvchilar uchun informatika "hayot darsi" hisoblanadi: ular o'z bilimlari va malakalari asosida jamiyatda faol va raqamli fuqarolik faoliyati olib boradilar. Informatika o'qitish metodikasining asosiy xususiyatlaridan biri — darslarni talabaning individual qobiliyatlarini hisobga olgan holda tashkil etish, hamma uchun qulay va bir xil imkoniyat yaratish, o'quvchilarni zamonaviy axborot jamiyatining faol a'zosiga aylantirishdir. Har bir o'qituvchi zamonaviy informatika fanini sifatli va samarali o'qitish uchun o'z ustida izchil ishlashi, tajriba, innovatsion usullar va axborotli resurslarni doimiy o'rganib borishi, dars mazmunini takomillashtirib borishi lozim [5].

Xulosa:

Informatika o'qitish metodikasi — zamonaviy ta'limning ajralmas va muhim bo'g'inidir. Ushbu metodika doimiy ravishda takomillashadi, yangi o'qitish texnologiyalari va yondashuvlarni ta'lim jarayoniga olib kiradi. Bu fanning o'rganilishi natijasida o'quvchilar zamonaviy axborot jamiyatiga moslashgan, mustaqil fikrlay oladigan, samarali ishlay oladigan va axborot resurslari bilan ishlash qobiliyatiga ega bo'lgan shaxslar bo'lib yetishadi. Darslarda interaktiv va amaliy yondashuvlardan foydalanish, ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy qilish o'quvchilarga zamon bilan hamnafas bo'lish, tezkor va yangi bilimlarni egallash va hayotda qo'llash imkonini beradi. Informatika o'qitish metodikasi orqali bugungi va ertangi axborot jamiyatida faol ishtirok eta oladigan, bilim va malaka jihatdan yetuk, zamonaviy raqamli kompetensiyalarga ega avlod tarbiyalanadi. Shu boisdan, informatika o'qitish metodikasi doimiy takomillashuvi, o'quvchi va o'qituvchilar uchun samarali resurslarni kengaytirish bugungi kunning asosiy vazifalaridan hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abduqodirov, A., & Xojiyev, O. (2019). "Informatika fanini o'qitishda innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish." O'zbekiston Pedagogika Jurnali, 2(18), 126-130.
2. Aminova, G. T. (2021). "Informatika fanini o'qitishda interfaol usullarning ahamiyati." Zamonaviy Ta'lim, 6(1), 58-61.
3. Beknazarov, B. (2020). "O'rta maxsus ta'lim muassasalarida informatika ta'limining zamonaviy muammolari." Ta'lim va Fan, 13(3), 84-89.
4. Ergasheva, N. (2018). "Informatika ta'limida Internet va multimedia vositalaridan foydalanish." O'qituvchi, 4(12), 45-48.
5. Hasanov, M. A. (2022). "Raqamli ta'lim va informatika fanini o'qitishda axborot texnologiyalari imkoniyatlari." Innovatsion Ta'lim, 9(2), 101-105.
6. Kasimova, D. S. (2017). "Informatika darslarida algoritmik tafakkurni rivojlantirish usullari." O'zMU Ilmiy axborotnomasi, 1(76), 72-75.

7. Nurmatova, S. & Oripov N. (2020). “Oliy ta’limda informatika fanini o‘qitishning zamonaviy yondashuvlari.” Ta’lim Texnologiyalari, 5(6), 34-38.